

משחק חופשי בחצר הגן! (חלק א')

משחק? חופשי? בחצר? כן!

ד"ר אסתר ברוקס ומירב תורג'מן

למשחק החופשי של ילדים צעירים בחצר הגן חשיבות רבה בכך שהוא מזמן מפגש בלתי אמצעי עם הסביבה הטבעית, עם מגוון אפשרויות לפעילות ומשחק לבחירה, ומאפשר מתן ביטוי להעדפותיהם של ילדות וילדים עם מה, איך, איפה ועם מי לשחק. ה"חוץ" בחצר הגן הוא סביבה המשתנה תמידית והרבגונית שלה מעוררת בקרב הילדים הנאה, פליאה וסקרנות. פעילות ומשחק בסביבה כזאת מאפשרים לילדים ללמוד ולהתפתח ומזמנים חוויות והתנסויות משמחות ומעשירות דרך המפגש הבלתי אמצעי עם הסביבה הטבעית.

כאשר אנו מתכננים את חצר הגן שתיתן מענה להתפתחות וללמידה של ילדים

צעירים ושתזמן משחק חופשי, כדאי לשים לב לסוגיות אלה:

- "מה חייבים?" כללי בטיחות, היגיינה וניקיון;
- "מה כבר קיים?" הנתונים הקבועים של חצר הגן: המתקנים הקבועים, ארגז החול, המיקום, הגודל, הצורה, המרחק מכיתת הגן, האם יש בה אזורים נסתרים, צמחייה, גינה, גדר, צל, מקורות מים;

- "מה אפשרי?" הקמת אזורי משחק ופעילות שונים בחצר;
- "מה כדאי?" הוספת חפצים, צעצועים, כלים, חומרים ומכשירים שניתן לנייד;
- "מתי?" תכנון סדר היום בגן;
- "מה התרומה של המשחק בחצר הגן?" שילוב המשחק בחצר הגן כחלק מתכנית העבודה של הגננת וצוות הגן, כמו גם הגדרת מטרות התפתחותיות ולימודיות;
- "מה כבר יש לנו?" המשאבים שעומדים לרשותנו (שותפים, משאבי טבע, תקציב, רעיונות).

חשוב שבדיקה זאת תיערך בתחילת שנת הלימודים בשיתוף עם צוות הגן ופעמים נוספות במשך השנה. לאחר הבדיקה, יש להמשיך ולתכנן את חצר הגן כדי שתיתן מענה לצרכים המתפתחים המשתנים של הילדים, לעניין שלהם ולתכנית העבודה המשתנה.

מטרת המאמר היא להדגיש את חשיבות המשחק החופשי בחצר הגן, להציע עקרונות לקידומו ולהציע רעיונות לעיצוב החצר לטיפוח המשחק החופשי.

חופשי זה הכי

לפי מחקרים, ילדים שמשחקים בחוץ מפגינים אינטגרציה חזותית מוטורית טובה יותר, משתמשים בדמיון וביצירתיות, במיומנויות מילוליות ובכישורים חברתיים יותר מאלה שמשחקים רוב הזמן בתוך הגן. למשחק החופשי בחצר יתרונות רבים – ילדים יכולים להפעיל את כל הגוף והחושים במפגש הבלתי אמצעי עם ה"חוץ", להשתמש במוטוריקה עדינה וגסה, להשמיע קולות גבוהים, לשחרר אנרגיה עודפת ולהיות מעורבים בפעילות ובמשחק עם מגוון חומרים מעניינים ו"מלכלכים", בצורה עצמאית וביחד עם חברים. ילדים יכולים לחוות תחושות שונות בעקבות מזג האוויר, מגוון מראות באזורי משחק ופעילות, ריחות שונים בערוגה ובגינה, תחושת סוגי אדמה שונים, מפגש רב-חושי עם עצים, פרחים, גבעות, בורות, מים זורמים, שלוליות ועוד. ילדים יכולים לאמן את המיומנויות הגופניות והתנועתיות שלהם ולשכלל אותן, לשפר את הכישורים הרגשיים, החברתיים והיצירתיים שלהם, ליהנות ולחוות שמחה ו"כיף". המשחק החופשי של ילדים בחצר הגן מאפשר הזדמנויות רבות ללמידה, מקדם את בריאות הגוף, מעודד דיס פוזיציות של סקרנות וחקר לטווח ארוך ומאפשר טיפוח ערכים של זיקה למקום, זהות, שייכות, אהבה לסביבה הטבעית וחמלה לבעלי חיים.

אצלנו בחצר – עקרונות בתכנון אזורי הפעילות והמשחק בחצר הגן

חוויתיות - חשוב לזמן בחצר הגן משחק ופעילות שייצרו מפגש בלתי אמצעי עם הסביבה הטבעית וחווית למידה משמעותית

סדר היום - הפעילות והמשחק בחצר הגן הם חלק בלתי נפרד מסדר היום הקבוע של גן הילדים
המשכיות - בתכנון סביבת גן הילדים חשוב לראות את חצר הגן ככל סביבה חינוכית אחרת בגן וככזו, היא מחייבת הקפדה על בדיקה מחודשת לעתים קרובות ובעקבותיה - תכנון מחדש

שילוב פנים וחוץ - חשוב לראות את אזורי המשחק בחצר הגן ובכיתת הגן כאזורים משולבים ומשלימים. כאשר ילדים משחקים ופועלים, הם נעים ממרחב אחד למשנהו בעת שימוש בציוד ובאביזרים המתאימים לכל מרחב.

גמישות – כדאי לאפשר גמישות בשימוש בחפצים, משחקים, כלים ואביזרים ולאפשר לילדים להעבירם מאזור לאזור בהתאם למשחק שלהם. בתום המשחק חשוב לכוון אותם להחזרת הציוד והמשחקים למקומם כחלק ממעגל הפעילות.

גיוון ובחירה - חשוב להציע מגוון אזורי משחק ופעילות בחצר הגן וגם חומרים, משחקים, כלים ואביזרים כדי להבטיח אפשרויות בחירה לילדים ואיזון בין הפעילויות הזמינות להם לפיתוח כל תחומי ההתפתחות.

ייחודיות החצר - חשוב לבחור אזורי משחק ופעילות בחצר המאפשרים חוויות ייחודיות שונות מאלו של כיתת הגן.

אחסון - חשוב לקבוע מקומות אחסון מוגדרים למשחקים, החפצים והכלים הניידים כדי שהילדים יוכלו לבחור מהם ולהחזירם למקום לאחר המשחק. לימוד המקום של חפצים, משחקים וצעצועים הוא חלק מהבניית כישורי חיים, ולכן הארגון והסדר בגן חייבים להיות ברורים ותפקודיים כדי שניתן יהיה למצוא את החפצים בהמשך.

יופי ואסתטיקה – חשוב לתכנן את חצר הגן תוך כדי התחשבות בערכים של יופי ואסתטיקה, החיבור עם הסביבה הטבעית והזיקה למקום והתרבות בה חיים הילדים.

הדרגתיות – חשוב ליצור את אזורי המשחק והפעילות וכמו כן את הגשת הכלים והחפצים באופן הדרגתי, בשיתוף עם צוות הגן ועם הילדים, וכך להימנע מעודף גירויים. ההדרגתיות תאפשר העמקה והרחבה של הלמידה בהתאם לעניין הילדים, העונה, הנושא והמטרות החינוכיות.

